

Mangartski jezeri

Dve solzi odpolzelega ledenika

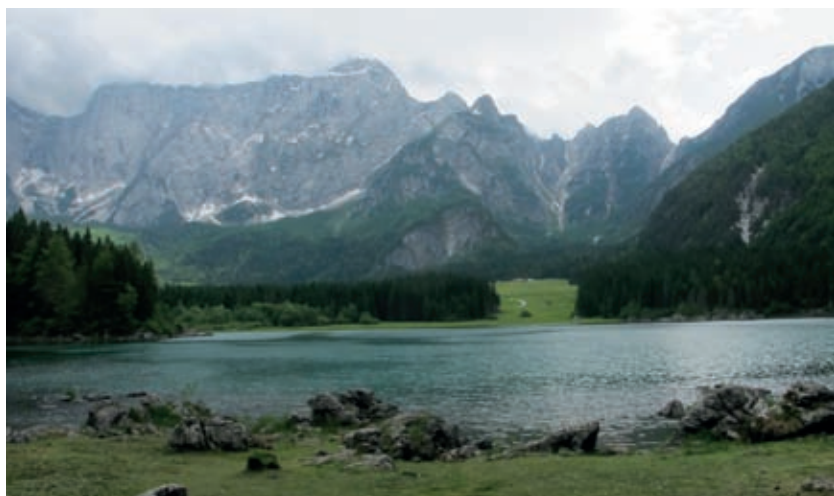
Dostop: Peš je od mejnega prehoda z Italijo pri Ratečah do Fužin 4 km. Po dobri polovici poti je treba zaviti na levo mimo Hišice (Scichizza). Z avtom je od Rateč do zaselka Pod Klancem (Villa alta) po dolini Jezerskega potoka do jezer 6 km.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Imenujemo ju Mangartski, Belopeški ali Klanški jezeri. Italijani so ta stara slovenska imena prevedli z Laghi di Fusine, in sicer po edini večji vasi ob cesti med Ratečami in Fužinami, vasi, ki ima dve imeni: pri cerkvi Bela peč, pri tovarni pa Fužine (za Italijane Villabassa ter Fusine in Val Romana). Državna meja, ki je po letu 1945 pomenila tudi železno zaveso, je po sili razmer – ko je bilo z italijanske strani gibanje omejeno, fotografiranje pa prepovedano – odela jezera v nimb zakotnosti in kafkovega občutka neopredeljive nevarnosti za prišleka. Slovenski planinci so obe večji jezери, Zgornje in Spodnje, na svoj pobožni način lahko zrla le z vrha Velikega Mangarta (2679 m). V bližini obeh večjih jezer sta dve manjši, manj znani jezerci, še od blizu komaj opazni, umaknjeni pod Spodnje jezero, v bližino Hišice. Skriti sta v temnozelenem gozdnem pregrinjalu širne ledeniške doline, ki se po lepoti sme kosati z Martuljkom ali Tamarjem, sorodnima ledeniškim dolinama pod severnimi stenami Julijcev na naši strani meje. Obe glavni Mangartski jezeri sta vzor lahke dostopnosti za izletnike in že kar pretiranega udobja na svojih obrežjih. Pravila vedenja v naravnem parku pa vendarle uspešno omejujejo vdor pretiranega hrupa in drugih onesnaževalcev v ekološko občutljivo okolje. Gostinstvo je skrajno omejeno, druga turistična podstat pa zanimivo združuje dve težko združljivi stvari, kakor sta neokrnjena narava in množičen obisk

Zgornje Mangartsko jezero zbira vode, ki se stekajo iz številnih krnic pod Poncami, Vevnico, Mangartom in Travnikom.

izletnikov. Združek je spokojnost okolja, zanj primerno razporejeni prostori za druženje ljudi ali samotne klopice, med njimi pa označene, lepo speljane steze, opremljene z italijanskimi imeni, kakor je Sentiero Kugy. Orjaške smreke, tihi prostorčki v zalivih med čermi na obrežjih, zrcalne podobe gora, melišč in snežišč na vodnih gladinah, predvsem pa visoka podoba v nebo zročega Mangarta na južnem obzorju ... zaradi

vsega tega je počitek ob Mangartskih jezerih nepozaben. Hoje okoli obeh večjih jezer pa je komaj za uro ali dve. Visokogorski gozdovi s svojimi visokimi robovi in obe jezerski gladini v enotnem temnem barvnem tonu polnijo vso dolgo in široko dolino z vtisom, da ima tu prostor veličasten zamah stvarjenja; pa je pravzaprav le ostanek odpolzelega in ne čisto do suhega staljenega ledenika.

V Zgornje Mangartsko jezero (0,17 km², nadmorska višina 929 m) pritekajo podzemne vode iz številnih krnic, ki se pahljačasto vrstijo pod ostenji Visoke Ponce (2274 m), Vevnice (2342 m), Mangarta (2679 m) in Travnika (2200 m). Pod skalovjem, še posebno pod velikanskim balvanom, visokim 50 metrov in širokim 40 metrov, odteka voda v Spodnje Mangartsko jezero (0,09 km², 924 m), naprej pa preko reguliranega jeza v šumni, bistri Jezerski potok. Razpredene planinske steze se stezajo visoko pod dva kilometra široko in en kilometer visoko severno steno Mangarta, po kateri se dvigajo v glavnem samo še zahtevne alpinistične smeri, vse do roba stene, po katerem teče državna meja. Prek severne stene Mangarta je speljana tudi najzahtevnejša zavarovana pot v Julijskih Alpah sploh, imenovana Železna pot (Via ferrata). Zaradi izjemne izpostavljenosti se je lotevajo le alpinisti in peščica preverjeno nevrtoqlavih planincev. Najtežje in tudi najlepše plezalne smeri pa niso v ostenju Velikega Mangarta, ampak nekoliko vzhodnjeje ležečega Malega Mangarta (2333 m). Običajnim planincem je oboje le Mangart, alpinisti pa izgovarjajo »Mali Mangart« z velikim strahospoštovanjem, pač zaradi njegovih stometrskih kompaktnih navpičnih plati. Gledalec, ki z obrežij spočito zre v ta surovi naravni teater, komajda sluti dramo številnih junaških vzponov. Juliusa Kugyja, neprekosljivega opisovalca Julijskih Alp, ni

Na sprehodu okoli Spodnjega Mangartskega jezera naletimo na številne posebnosti in celo bizarnosti gorske narave, ki tu živi v kočljivem ravnovesju.

Na mostiču, ki pelje na balvan v Zgornjem Mangartskem jezeru, je lepo razgledišče po ledeniški dolini.

prepadno severno ostenje kot plezalca nikoli privlačilo. Držal se je načela, da gore ne osvaja z železnim okovjem, ampak da išče v njej le naravne prehode, pri tem pa si pomaga samo s cepinom in vrvjo. Mangartsko steno je prepustil mlajšim alpinističnim generacijam, da so tudi v njej iskale skrivnosti, nevarnosti, tovarštva, iskale goro kot sanjski cilj izgubljenega človeka. Kugy ni filozofiral. Pisal je le, kar je čutil. Noben prerok ni bil, noben fanatik, noben spreobračevalec. Bil je le človek, nežen in občutljiv. Neke mesečne noči na Mangartu se takole spominja: *Nikoli ne bom pozabil, kako smo hodili po njegovih magično osvetljenih zatrepih, kako je mesečina oblivala skale in legala na široke grede, kot da so od lune razsvetljene ceste, kako sta se globoko v temnem dnu lesketali jezera. Z vrha smo, zaviti v plašče, dolgo zrla na pokrajino, kopajočo se v mesečini. Zares pravljicne barve*

S sedla med Travnikom in Mangartom, na vrhu slovitih plezališč, se lepo vidi na Mangartski jezera, v ozadju Dobrač.

Obrežje spodnjega jezera je ovito z romantičnim ambientom skalnega gozda in prizadevanjem, da v njem gospodari narava, katere nedotaknjenost tu in tam zmotijo le sprehajalne poti.

so nas obdale, ko je od vrha šinila čez nebo jutranja zarja in ko je v rdečem žaru vzšlo sonce, medtem ko je luna še vedno visoko stala na nebu, kot da bi si ne dala vzeti svoje vladavine.

Blagor Kugyju, da je ohranil tako lep spomin na Mangartska jezera. Ali lahko tudi izletnik doživi kaj tako nepozabnega? Zanj bo Mangart morebiti najboljši, kadar bo njegov silni in dostojanstveni odsev videl v vodnem zrcalu, bleščeči odsev, ki se lahko razblini že z enim samim (ne)previdnim stopicljajem v mrzlo jezero. Vsa velikanska severna ostenja, vzhodni greben z ostro Hudo škrbino (2362 m), vsa grozljiva, s tisočmetrskimi slopi podprta, s snežnimi jeziki zbrzdana trdnjava Malega Koritniškega Mangarta, vse te v volhke meglene cunjeh zahotane skalne glave se takrat v vodi strahovito stresejo, kakor da je tisti hip z repom zamahnila riba faronika.

Severno obrežje zgornjega jezera je namenjeno bolj množičnemu turizmu, ki se razmahne zlasti v lepih nedeljskih popoldnevih.